

Utrecht, Chanoeka en Adventstijd, 15 december 2020,

Dag allen die verbonden zijn met het bestaan en het werk van Stichting PaRDeS,

We leven in een tijd van diepe crisis, ecologisch, economisch, moreel en spiritueel. In een tijd waarin alle mensen van goede wil zich afvragen of waarachtig samenleven op een bewoonbare aarde nog wel mogelijk is. Professionals in ziekenhuizen en verpleeghuizen vragen het uiterste van zichzelf om overeind te blijven. Hetzelfde geldt voor alle leraren en opleiders die in het onderwijs alsmede voor hen die in maatschappelijke instellingen werken.

Broeders en zusters in de Joodse en de moslingemeenschap wereldwijd worden bedreigd. Afgelopen weekend werden de muren van de Ulu moskee en van beide synagogen in Utrecht, mijn woonplaats, beklad met hakenkruizen. En dat in de tijd waarin het lichtjesfeest *Chanoeka* in de joodse en de Adventstijd in de christelijke gevierd wordt. Beide feesten waarin verteld wordt dat het licht het donker doorbreken zal en er lichtpuntjes van hoop te zien zijn. Daarom dienen wij als Stichting onze stem te verheffen en onze solidariteit en verbondenheid te betonen aan allen die een leven in vrede en veiligheid voorstaan.

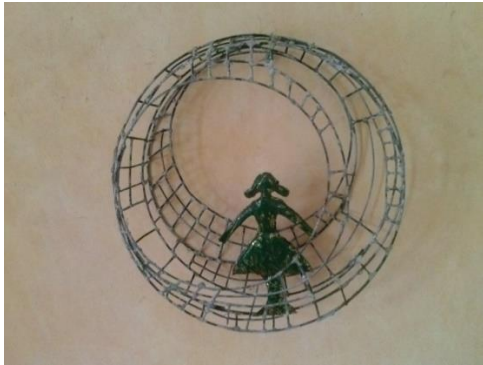
Wat biedt ons allen houvast en steekt ons een hart onder de riem in deze tijden? Wat ons troost kan bieden en richting wijzen zijn poëzie, filosofie en spiritualiteit.

Oorspronkelijke ideeën als van politiek filosofe Hannah Arendt, die midden in de crisistijd van de jaren '30 van de 20^e eeuw haar concept '*nataliteit*' (geboortelijkheid) ontwikkelde om een geestelijke weerstand op te bouwen tegen de dominante stroming van het nationaalsocialisme in. Arendt brengt met dit concept het verlangen onder woorden om ook in tijden van crisis steeds weer een nieuw begin te durven maken in denken en handelen, in het voeren van de dialoog en in een leven met hart en ziel, van binnenuit. Dan wordt er opnieuw hoop geboren als medicijn tegen de diep verspreide angst, onvrede en onzekerheid in.

Ook poëzie kan in tijden als deze troost bieden en richting wijzen. Min of meer bij toeval vond ik in deze dagen een bijzonder gedicht van Paul Célan, *Corona*, uit zijn eerste bundel *Mohn und Gedächtnis* (Roes en Gedachtenis) uit 1952. Een bundel met drie delen: *Het zand uit de urnen*, *Tegenlicht* en *Halmen van de nacht*, met tussen het eerste en tweede deel zijn meest beroemde gedicht: *Fuga van de dood*. Daarin brengt hij de rouw en het verdriet onder woorden die de verwoestende kracht van een oorlog teweeg brengt.

Paul Pessach Antschel (dichtersnaam Paul Célan) werd geboren in 1920 in Czernowitz (toen Roemenië, nu Oekraïne), hij verloor zijn ouders, familieleden en vrienden in de gruwelijke Tweede Wereldoorlog en werd in één klap een bekende dichter met de uitgave van *Roes en Gedachtenis*. Volgens velen is hij de grootste dichter van de 20e eeuw. Titel en inhoud van het vers *Corona* verraden een directe aanspraak en appel op

mensen nu dwars door een eeuw geschiedenis heen. Het gedicht heeft niets van zijn zeggingskracht verloren.

Beeld: Nosrat Mansouri Gilani

Corona

*De herfst vreet zijn blad uit mijn hand: we zijn vrienden.
We kraken de tijd uit de noten en leren hem lopen:
de tijd keert terug in de dop.*

*In de spiegel is het zondag,
in de droom wordt geslapen,
de mond spreekt waar.*

*Mijn oog daalt af naar het geliefde geslacht:
we kijken elkaar aan,
we wisselen duistere woorden,
we beminnen elkaar als roes en memorie,
we slapen als wijn in de mossels,
als de zee in de bloedstraal van de maan.*

*Omstrengeld staan we voor het raam, op straat kijkt men toe:
het is tijd voor besef!
Het is de tijd dat de steen zo goed is te bloeien,
dat het hart van de ontrust gaat kloppen.
Het is tijd dat het tijd wordt.*

Het is tijd.

Paul C elan, in *Roes en Gedachtenis*, het laatste gedicht van het eerste deel: *Het zand uit de urnen*

Beeld: Nosrat Mansouri Gilani

Ik wens u en jullie allemaal goede feestdagen toe, met werkelijke aandacht en liefde voor elkaar en voor de wereld op drift om ons heen. Dat volgend jaar een jaar mag worden waar we meer verbinding, meer daadkracht en meer duurzame vernieuwing op allerlei gebieden kunnen laten zien. Een tijd met een versterkt onderling vertrouwen en respect, hoe verschillend we ook zijn. En vooral een tijd waarin solidariteit met allen die buitengesloten en beschimpt worden opnieuw een sleutelwoord mag worden in ons bestaan. Dat we elkaar opnieuw kunnen ontmoeten, op diverse wijze van en met elkaar leren en zo de onderlinge verbondenheid versterken.

Alle goeds in het nieuwe jaar,

Een hartelijke groet van Bas van den Berg
Voorzitter Stichting PaRDeS